

A2005:009

Vuxenutbildningens betydelse för inkomster, rörlighet och övergång till högskolestudier

Sammanfattning av projektets fyra delstudier

*Roger Axelsson, Olle Westerlund, Åsa Bjelkeby,
Åsa Linder, Anders Stenberg, Johanna Åström*

Vuxenutbildningens betydelse för inkomster, rörlighet och övergång till högskolestudier

Sammanfattning av projektets fyra delstudier

Roger Axelsson, Olle Westerlund, Åsa Bjelkeby,
Åsa Linder, Anders Stenberg och Johanna Åström

ITPS, Institutet för tillväxtpolitiska studier
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon 063 16 66 00
Telefax 063 16 66 01
E-post info@itps.se
www.itps.se
ISSN 1652-0483
Elanders Stockholm 2005

För ytterligare information kontakta Olle Westerlund
Telefon 090-786 61 48
E-post olle.westerlund@econ.umu.se

Förord

I början av 1990-talet befann sig Sverige i en kraftig konjunktnerdgång. Arbetslösheten hade stigit till rekordhöga nivåer. Bland de åtgärder regeringen vidtog för att motverka arbetslösheten ingick Kunskapslyftet som var en femårig satsning på vuxenutbildning. Kunskapslyftet startade den 1 juli 1997 och pågick till och med år 2002.

Det fanns två övergripande målsättningar med Kunskapslyftet. Den första var ekonomisk och handlade om att minska arbetslösheten, öka sysselsättningen och få till stånd en snabbare ekonomisk tillväxt. Den andra målsättningen var utbildningspolitisk och handlade om att vidareutveckla och förnya vuxenutbildningen. Under den femårsperiod som Kunskapslyftet pågick uppgick statens totalkostnader för hela projektet inklusive studiestöd till i storleksordningen 40–45 miljarder kronor.

På ITPS uppdrag har Institutionen för nationalekonomi vid Umeå universitet utvärderat hur Kunskapslyftet och annan kommunal vuxenutbildning påverkat deltagarnas inkomster, rörlighet och övergång till högskolestudier. Föreliggande rapport sammanfattar projektets fyra delstudier: ”Regionala skillnader i årliga arbetsinkomster efter avslutad gymnasial komvuxutbildning” (R2004:008), ”Transition into Higher Education among Participants in Municipal Adult Education in Sweden” (R2004:009), ”Vuxenutbildning och regional rörlighet i Sverige 1997–2001” (R2005:001) och ”Kunskapslyftets effekter på årsarbetsinkomster” (R2005:002).

Ett av huvudresultaten är att studerande inom Kunskapslyftet som var arbetslösa innan påbörjade studier 1997, hade en bättre arbetsinkomstutveckling efter avslutade studier jämfört med arbetslösa som ej deltog i Kunskapslyftet. Resultaten tyder dock på en ännu bättre inkomstutveckling för deltagare i arbetsmarknadsutbildning. När det gäller samtliga deltagare i kommunal vuxenutbildning föreligger det stora regionala variationer i arbetsinkomster efter utbildning. Vidare konstateras att övergången till högre utbildning var högre bland deltagare i Kunskapslyftet jämfört med övriga deltagare i kommunal vuxenutbildning när hänsyn tas till regionala arbetsmarknadsförhållanden och andra bakgrundsfaktorer. Den geografiska rörligheten i form av flyttning var högre bland deltagare i kommunal vuxenutbildning jämfört med deltagare i arbetsmarknadsutbildning, men lägre i jämförelse med personer i öppen arbetslöshet.

Roger Axelsson och Olle Westerlund, Institutionen för nationalekonomi vid Umeå universitet, har fungerat som projektledare. Övriga medverkande är Åsa Bjelkeby, Åsa Linder, Anders Stenberg och Johanna Åström. Kent Eliasson, ITPS, har varit samordnare och intern projektledare.

Östersund, juni 2005

Sture Öberg
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
Summary	9
1 Inledning.....	11
1.1 Kommunal vuxenutbildning.....	11
1.2 Kunskapslyftet	12
1.3 Tidigare svenska studier.....	13
1.4 Dataunderlag till föreliggande projekt	16
1.4.1 De olika delstudierna	18
2 Kunskapslyftets effekter på årsarbetsinkomster – nybörjare höstterminen 1997. 19	19
2.1 Urval.....	20
2.2 Effekt på arbetsinkomsten	21
3 Övergång till högre utbildning bland deltagare i kommunal vuxenutbildning .. 27	27
4 Regionala skillnader i årliga arbetsinkomster efter avslutad gymnasial komvuxutbildning	29
5 Vuxenutbildning och regional rörlighet i Sverige 1997–2001 – deltagare i Komvux höstterminen 1997 och jämförelsegrupper	33
Slutsatser	35
Litteraturförteckning	37

Sammanfattning

I början av 1990-talet befann sig Sverige i en kraftig konjunktnerdgång. Arbetslösheten hade stigit till rekordhöga nivåer. Bland de åtgärder regeringen vidtog för att motverka arbetslösheten ingick Kunskapslyftet som var en femårig satsning på vuxenutbildning. Kunskapslyftet startade den 1 juli 1997 och pågick till och med år 2002.

Det fanns två övergripande målsättningar med Kunskapslyftet. Den första var ekonomisk och handlade om att minska arbetslösheten, öka sysselsättningen och få till stånd en snabbare ekonomisk tillväxt. Den andra målsättningen var utbildningspolitisk och handlade om att vidareutveckla och förnya vuxenutbildningen.

Under den femårsperiod som Kunskapslyftet pågick uppgick statens kostnader till cirka tre miljarder kronor per år exklusive studiestöd. Totalkostnader för hela projektet inklusive studiestöd hamnade på, i storleksordningen 40–45 miljarder kronor.

På ITPS uppdrag har Institutionen för nationalekonomi vid Umeå universitet utvärderat hur Kunskapslyftet och annan kommunal vuxenutbildning påverkat deltagarnas inkomster, rörlighet och övergång till högskolestudier.

De fyra uppsatserna som sammanfattas i denna rapport bygger på deltagare i Komvux höstterminen 1997, i vissa fall deltagare med så kallat särskilt utbildningsbidrag (studerande i Kunskapslyftet). I de uppsatser där ett förfarande med jämförelsegrupper används är dessa öppet arbetslösa i början av hösten 1997 och deltagare i arbetsmarknadsutbildning i mitten av denna höst.

Den databas som har använts i projektets fyra delstudier har byggts upp vid institutionen för nationalekonomi vid Umeå universitet. Den omfattar samtliga studerande i Komvux höstterminerna 1997 t o m 1999 med tillhörande jämförelsegrupper.

Jämförelsegruppen arbetslösa omfattar samtliga personer som 1 september 1997 var anmälda vid arbetsförmedlingen som öppet arbetslösa. Den andra jämförelsegruppen – deltagare i arbetsmarknadsutbildning – består av dem som den 15 oktober samma år var registrerade som deltagare i denna utbildning.

De viktigaste resultaten i projektets fyra delstudier av kommunal vuxenutbildning är i korthet följande:

1. När det gäller utbildningens effekter på bruttoarbetsinkomster efter avslutad utbildning finner vi att deltagare i Kunskapslyftet som var arbetslösa och studerade med det särskilda utbildningsbidraget hade en relativt sett gynnsammare inkomstutveckling än jämförelsegruppen öppet arbetslösa. Vi finner dock en ännu bättre inkomstutveckling för deltagare i arbetsmarknadsutbildning.
2. Övergång till högre utbildning var högre bland deltagare i Kunskapslyftet jämfört med övriga deltagare i kommunal vuxenutbildning när hänsyn tas till regionala arbetsmarknadsförhållanden och andra bakgrundsfaktorer.

Kvinnliga studerande inom kommunal vuxenutbildning hade en relativt sett högre sannolikhet för att övergå till högskole- eller universitetsutbildning jämfört med män. Övergångssannolikheten påverkas också av regionala attribut. Den är bland annat negativt korrelerad med regional sysselsättningstillväxt och positivt korrelerad med regional arbetslöshet. Det senare behöver dock inte nödvändigtvis tyda på negativa samhällsekonomiska effekter i form av inlåsning av arbetskraft.

3. Det finns betydande regionala skillnader när det gäller deltagarnas inkomster efter utbildning. De länsvisa skillnaderna är inte obetydliga och kan överstiga 20 procent av genomsnittsinkomsten. Detta bör kanske beaktas vid den regionala fördelningen av resurser till vuxenutbildningen.
4. När det gäller geografisk rörlighet finner vi lägre sannolikhet för flyttning bland deltagare i kommunal vuxenutbildning och deltagare i arbetsmarknadsutbildning jämfört med personer i öppen arbetslöshet. Detta gäller även de deltagare i Komvux som deltog i Kunskapslyftet. Jämfört med deltagare i arbetsmarknadsutbildning hade dock studerande inom Komvux högre sannolikhet för flyttning. Dock gäller detta inte deltagare i kunskapslyftet, vilka hade lägre sannolikhet för flyttning i jämförelse med deltagare i arbetsmarknadsutbildning.

Summary

In the early 90s, Sweden was experiencing a strong economic recession. Unemployment had risen to record heights. Amongst the measures the government took to counteract unemployment, the Adult Education Initiative (AEI) was a five-year investment in adult education. The AEI started on 1 July 1997 and lasted until 2002 inclusive.

There were two overarching goals to the AEI. The first was economic and aimed at reducing unemployment, increasing job prospects and bringing about faster economic growth. The second was to do with policy related to adult education, and was about further development and renewal in adult education.

During the five-year period the AEI lasted, the costs for the program amounted to around SEK 3 bn annually exclusive of study allowances. Total costs for the whole project including study allowances reached something in the order of SEK 40–45 bn.

At the request of ITPS, the Department of Economics at Umeå University evaluated how the AEI and other municipal adult education affected the participants' incomes, mobility and transition to higher education.

The four papers summed up in this report are based on participants in municipal adult education (Komvux) in the autumn term of 1997, in some cases participants with the special grant for education and training within the AEI (UBS). In these papers, the control groups consisted of individuals in open unemployment in the early autumn of 1997, and a group of participants in labour market training during the same autumn.

The database used in the four studies in the project was compiled at the Department of Economics at Umeå University. It includes all students involved in Komvux for the autumn terms 1997–1999 and associated control groups.

Briefly, the most important results from the four studies of the project are as follows:

1. As regards the effects of training on post-program gross earnings, it is found that participants in the AEI who were unemployed and studying with the UBS have a relatively more favourable development of gross wage earnings than the control group of unemployed. The development of wage earnings was, however, even more favourable for participants in labour market training.
2. The transition to higher education was higher amongst participants in AEI compared with other participants in municipal adult education when regional labour market conditions and other background factors are taken into account.

Female students in municipal higher education had a relatively higher probability of transition into higher education compared with men. This probability is also influenced by regional attributes, having a negative correlation with regional growth in employment and a positive correlation with regional unemployment.

3. There are considerable regional differences as regards participants' incomes after training. The cross-county variation in gross wage earnings is considerable. Average earnings can differ up to 20 percent between counties. This should perhaps be taken into account when deciding on regional distribution of resources for adult education.
4. As regards geographical mobility, the results indicate a lower probability for relocation amongst participants in municipal adult education and participants in labour market training as compared with persons openly unemployed. This applies also to participants in Komvux who participated in the AEI. Compared with participants in labour market training, students within Komvux had, however, a higher probability for relocation.

1 Inledning

Denna rapport är en sammanfattning av fyra tidigare presenterade studier inom projektet ”Arbetsinkomster och övergång till postgymnasial utbildning efter avslutade studier i Komvux”. Syftet är att analysera effekter på årlig arbetsinkomst av studier inom kommunal vuxenutbildning (Komvux), geografisk rörlighet samt att skatta övergången till högre studier efter avslutade komvuxstudier.

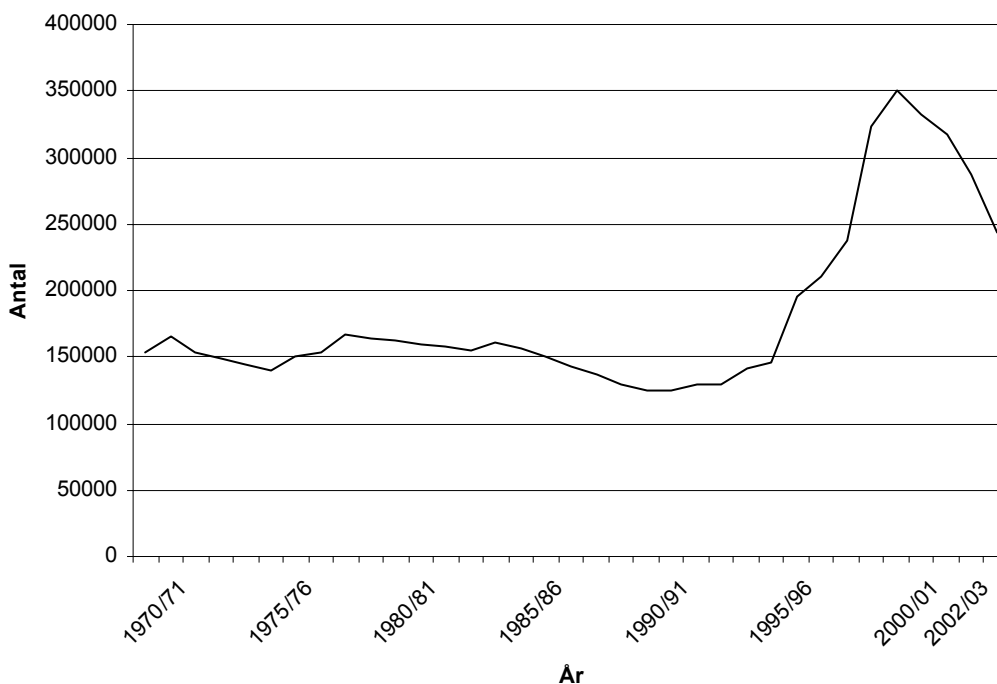
1.1 Kommunal vuxenutbildning

Den kommunala vuxenutbildningen är en del av det offentliga skolväsendet för vuxna. Denna utbildning inrättades 1968 och syftade till att främja tillväxttakten i ekonomin genom att hjälpa företagen att få den arbetskraft de efterfrågade. Inledningsvis vände sig satsningen i första hand till relativt välutbildade som behövde komplettera sin utbildning. Under 1970-talet utökades målgruppen till att även innefatta dem med lägst utbildningsnivå. Idag är målsättningen med Komvux vidare. Utbildningen ska dels främja demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt, sysselsättning samt en rättvis fördelning och dels ge vuxna möjligheten att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling.

Komvux ger vuxna kunskaper på de nivåer som motsvarar de i grundskolan (grundläggande vuxenutbildning) och gymnasieskolan (gymnasial vuxenutbildning). Därutöver finns påbyggnadsutbildningar. Dessa bygger på kunskaper motsvarande den nivå som gymnasieskolan eller den gymnasiala vuxenutbildningen ger. Påbyggnadsutbildningar syftar till att ge vuxna utbildning för ett nytt yrke eller för en ny nivå inom deras yrke. För att få delta i kommunal vuxenutbildning måste den studerande vara minst 20 år gammal. När det gäller gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning gäller dock att den studerande måste vara lägst 20 år eller ha genomgått ett nationellt gymnasieprogram. Figur 1 visar utvecklingen av antal elever i Komvux under läsåren 1968/69 t o m 2002/03.¹

¹ Inom vuxenutbildningen görs skillnad mellan begreppen kursdeltagare och elev. Som kursdeltagare räknas var och en som deltar i en kurs. Elevbegreppet används för att redovisa hur många elever som deltar i vuxenutbildning. Varje elev kan delta i en eller flera kurser. När vi i denna rapport talar om studerande i Kunskapslyftet avses elever.

Figur 1 Utvecklingen av antalet elever i kommunal vuxenutbildning läsåren 1968/69 – 2002/03.

Källa: SCB, Statistisk årsbok, olika utgåvor.

Från starten av Komvux fram till mitten av 1990-talet varierade antalet elever kring 150 000 per läsår. Från 1994 fram till läsåret 1998/99 mer än fördubblades antalet elever för att sistnämnda läsår uppgå till drygt 350 000 vilket motsvarade åtta procent av arbetskraften. Därefter minskar antalet elever för att läsåret 2002/03 uppgå till drygt 244 000.

Den dominerande utbildningsnivån i Komvux är gymnasial utbildning. Antalet elever som studerat på gymnasial nivå har under 2000-talet varierat i intervallet 80–86 procent av samtliga elever. Motsvarande andel för grundläggande utbildning uppgår till 12–16 procent och för påbyggnadsutbildningar till knappt tre procent.

1.2 Kunskapslyftet

I början av 1990-talet befann sig Sverige i en kraftig konjunktnerdgång. Arbetslösheten hade stigit till rekordhöga nivåer. Bland de åtgärder regeringen vidtog för att motverka arbetslösheten ingick Kunskapslyftet som var en femårig satsning på vuxenutbildning. Kunskapslyftet startade den 1 juli 1997 och pågick t o m år 2002.

Det fanns två övergripande målsättningar med Kunskapslyftet. Den första var ekonomisk och handlade om att minska arbetslösheten, öka sysselsättningen och få till stånd en snabbare ekonomisk tillväxt. Samtidigt skulle en rättvis fördelning av samhällets resurser befrämjas. Den andra målsättningen var utbildningspolitisk och handlade om att vidareutveckla och förnya vuxenutbildningen.

Kortfattat gick Kunskapslyftet ut på att bereda vuxna arbetslösa tillfälle att skaffa sig en utbildning upp till gymnasienivå. Den 1 juli 1997 fanns det 110 000 helårsplatser att tillgå; 100 000 i kommunerna och 10 000 i folkhögskolorna. Med hjälp av öronmärkta statliga subventioner möjliggjordes en fördubbling av antalet komvuxdeltagare till sammanlagt cirka 300 000.

Av Figur 1 framgår att antalet elever i Komvux var betydande redan innan hösten 1997, men långt ifrån så stort som under åren med Kunskapslyftet. Under åren 1992 t o m vårterminen 1997 fick kommunerna extra anslag för att arrangera kurser för arbetslösa. Trots att volymen i Komvux var utökad tidigare år till följd av extra statsbidrag är det tydligt att eleverna blev fler till följd av Kunskapslyftet (SOU 1998:51).

Till Kunskapslyftet var en ny studiefinansieringsform *UBS*, särskilt utbildningsbidrag knutet, som motsvarade deltagarnas arbetslöshetsersättning. Under höstterminen 1997 var antalet deltagare med *UBS* cirka 61 500 stycken och över 123 000 följande år. Det senare berodde i första hand på att den kull som beviljats *UBS* läsåret 1997/98 erbjöds att förlänga bidraget ytterligare ett år. Detta accepterades av cirka 40 procent av deltagarna. Därefter sjönk antalet komvuxstuderande med *UBS* för varje år för att år 2002 uppgå till 34 700.

Under den femårsperiod som Kunskapslyftet pågick uppgick statens kostnader i form av statsbidrag till i storleksordningen tre miljarder per år exklusive studiestöd (SOU 2000:28). Inklusivt studiestöd var den statsfinansiella kostnaden årligen i genomsnitt runt 7,5 miljarder. Totalkostnaden för hela projektet hamnar i intervallet 40–45 miljarder kronor.

1.3 Tidigare svenska studier

Det finns ett relativt stort antal såväl internationella som svenska studier som belyser ungdomsutbildningens lönsamhet. När det gäller studier av vuxenutbildningens lönsamhet är antalet inte lika stort som när det gäller ungdomsutbildning. I Sverige bedrivs vuxenutbildning, förutom intern företagsutbildning, huvudsakligen i form av arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning. Det finns betydligt fler utvärderingar av arbetsmarknadsutbildning jämfört med kommunal vuxenutbildning. I Calmfors *et al.* (2002) sammanfattas resultat från tolv studier av svensk arbetsmarknadsutbildning utförda under perioden 1991 t o m 2002. Resultaten varierar en hel del mellan de olika studierna. Det finns skillnader i de estimerade effekterna av arbetsmarknadsutbildning mellan 1980- och 1990-talet. De utvärderingar som baserade sig på datamaterial från första hälften av 1980-talet antyder positiva effekter på deltagarnas sysselsättning och/eller inkomst. De utvärderingar som baserade sig på datamaterial från 1990-talet finner i stället, förutom i tre studier, insignifikanta eller signifikant negativa effekter.

Löfgren (1997) har gjort en överslagsmässig kalkyl över kostnader för och inkomster av svenska utbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå i mitten av 1990-talet. Kalkylen utförs för samhället, staten/kommunerna, företagen samt för individen. Vi ska här enbart redovisa resultat på individnivå och som avser kommunal vuxenutbildning. Löfgren (1997) finner bl a att en tvåårig gymnasie-

utbildning vid Komvux för en individ utan gymnasieutbildning är lönsam om den påbörjas före 50 års ålder. En ettårig komvuxutbildning, som ger individen en gymnasieutbildning längre än två år, är lönsam om den påbörjas så sent som vid 60 års ålder. Som jämförelse kan nämnas att Löfgren (1997) finner att en treårig högskoleutbildning är lönsam för individen om den påbörjas vid 37 års ålder eller tidigare.

Alm Stenflo (2000) har studerat hur elever, som avslutade fullföljda studier inom Komvux på gymnasie- eller påbyggnadsnivå 1992/93, klarat sig på arbetsmarknaden fram till 1997. De studerande i Komvux jämförs med en kontrollgrupp, som bildades genom en "trillingansats", dvs tre personer valdes slumpmässigt matchande mot varje person i komvuxurvalet. De matchningskriterier som användes var kön, ålder, boenderegion, utbildningsnivå och arbetslöshet år 1991. Alm Stenflo (2000) finner avseende förvärvsinkomst (summa lön och inkomst av näringsverksamhet) 1997 mycket små skillnader mellan grupperna. En anledning är att andelen högskolestuderande var väsentligt högre för deltagarna i Komvux i jämförelse med kontrollgruppen. Många hade inte avslutat sina studier och börjat förvärvsarbete år 1997. När högskolestudier beaktas hade de komvuxstuderande på årsbasis drygt 10 000 kronor högre förvärvsinkomst än jämförelsegruppen. Om hänsyn tas till dem som bedriver högskolestudier 1997 så hade deltagare i Komvux en högre andel sysselsatta. Effekten på arbetslösheten var däremot svagare. År 1993 var 16 procentenheter fler arbetslösa bland studerande i Komvux än i kontrollgruppen. Skillnaden minskade successivt och uppgick 1997 till 0,4 procentenheter.

Stenberg (2002) skattar årsarbetsinkomsten för 1999 för deltagare i Kunskapslyftet höstterminen 1997 och som samtidigt uppbar det särskilda utbildningsbidraget UBS. Jämförelsegruppen är deltagare i arbetsmarknadsutbildning i mitten av hösten 1997. Såväl de i Kunskapslyftet som de i arbetsmarknadsutbildning måste, för jämförbarhetens skull, ha slutat sina utbildningar före den 1 juli 1998. Vidare exkluderas bl a personer som inte hade några arbetslöshetsdagar under 1997. De som befann sig i utbildning 1999 ingår inte heller i analysen. I studien används två skattningsmetoder. Den första är en matchningsmetod och den andra en klassisk selektionsmodell. Resultaten implicerar att effekten på årsarbetsinkomsten 1999 var lägre för deltagare i Kunskapslyftet relativt arbetsmarknadsutbildade. För hela urvalet var skillnaden med matchningsmetoden 15 500 kronor och enligt selektionsmodellen 38 900 kronor. Vid en uppdelning i delurval framkommer att det finns skilda effekter mellan könen. Kvinnor tycks ha bättre ekonomisk utdelning av Kunskapslyftet jämfört med män. Det finns också indikationer på att Kunskapslyftet haft större effekt på årsarbetsinkomsten för deltagare bosatta i Stockholms län jämfört med dem boende i Norrlands inland.

I Stenberg (2003) används årsarbetsinkomsten för såväl 1999 som 2000 som utfallsvariabler. Därigenom möjliggörs att även analysera effekterna för dem som påbörjade kommunala vuxenutbildningsstudier under höstterminen 1998. Effekten för deltagare höstterminen 1997 kan dessutom analyseras för två successiva inkomstår efter programdeltagande. I analyserna används minsta-kvadrat-metoden och den klassiska selektionsmodellen. De skattade parametrarna i inkomst-

ekvationen indikerar små skillnader mellan deltagare respektive hösttermin. Skattningar med årsarbetsinkomsten 2000 som beroende variabel indikerar att det finns ett stöd för hypotesen om en tidsförskjutning när det gäller effekterna av Kunskapslyftet relativt arbetsmarknadsutbildning. Stenberg (2003) menar att en orsak kan vara att arbetsmarknadsutbildning till skillnad från Kunskapslyftet är mer inriktad mot ett specifikt yrkesområde. Skillnaden i effekter för deltagare i Kunskapslyftet bosatta i Stockholms län respektive i Norrlands inland, som framgick i Stenberg (2002) finns inte i estimationsresultaten för årsarbetsinkomsten 2000. Förutom detta resultat bekräftas implikationerna av Kunskapslyftets effekter för olika delurval i Stenberg (2002).

Ekström (2003) estimerar långsiktiga inkomsteffekter av deltagande i kommunal vuxenutbildning. Inkomsten år 2000, för dem som någon gång under perioden våren 1988 till våren 1993 deltog i kommunal vuxenutbildning, jämförs med icke-deltagarnas. I studien estimeras inkomsteffekter för såväl kvinnor som män samt för inrikesfödda och invandrare. Den estimationsteknik som används är minsta-kvadrat-metoden. Motiveringen är att inkomster före studiedeltagande fångar upp (icke observerbara) skillnader mellan deltagare respektive icke-deltagare. Bland huvudresultaten kan nämnas att för svenskfödda män är inkomsteffekten av att delta i Komvux, i jämförelse med att inte delta, signifikant negativ; -3,7 procent (9 500 kronor). Ekström (2003) finner däremot ingen inkomsteffekt för svenskfödda kvinnor. Å andra sidan är inkomsteffekten av att delta i Komvux för kvinnliga invandrare positiv och signifikant på tioprocentnivån. Inkomsteffekten för manliga invandrare är också positiv men dock ej signifikant. Hennes slutsats är att inkomsteffekterna av att delta i Komvux, åtminstone för de svenskfödda, inte är alltför positiva.

Axelsson och Westerlund (2004) studerar den privatekonomiska lönsamheten av att ha deltagit i Kunskapslyftet. Med deltagare i Kunskapslyftet avses här personer som studerade under höstterminen 1997 med det särskilda utbildningsbidraget UBS och som avslutade sina studier före årsskiftet 1998/99. Jämförelser görs med deltagare i arbetsmarknadsutbildning och personer som var arbetslösa. När individernas nettoinkomst analyseras avseende inkomståret 2001 tyder inget på att deltagare i Kunskapslyftet tjänade något på att delta i denna utbildning jämfört med att delta i arbetsmarknadsutbildning. En del resultat pekar i motsatt riktning, dvs på ett något bättre privatekonomiskt utfall för deltagare i arbetsmarknadsutbildning jämfört med deltagare i Kunskapslyftet. Andra resultat visar ingen statistiskt signifikant skillnad mellan de två grupperna i detta avseende. Större skillnad i nettoinkomst till arbetsmarknadsutbildningens fördel föreligger för personer med utomnordiskt medborgarskap. Mindre eller statistiskt insignifikanta skillnader påträffas för de något äldre (40–55 år) och för personer med tvåårig gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå innan deltagande. Utfallet för deltagare i Kunskapslyftet tycks vara något bättre vid jämförelse med dem som var öppet arbetslösa hösten 1997. Skattningsresultaten är dock känsliga med avseende på modellspecifikation vid den senare jämförelsen.

I Stenberg och Westerlund (2004) studeras kommunal vuxenutbildning för långtidsarbetslösa. Med långtidsarbetslösa avses deltagare i Kunskapslyftet med UBS höstterminen 1997 och som varit arbetslösa under samtliga dagar de två föregående åren. Som jämförelsegrupper används de som var öppet arbetslösa i början av hösten samma år och deltagare i arbetsmarknadsutbildning vid mitten av hösten 1997. Även dessa individer hade varit arbetslösa hela tiden under 1995 och 1996. Utfallsvariabel är bruttoårsarbetsinkomsten 2001. Studerande inom Kunskapslyftet med UBS och som studerande en termin på gymnasial nivå ökade sin årsarbetsinkomst mer än vad de arbetslösa gjorde. För dem som studerade på grundläggande nivå fanns det inga signifikanta skillnader. I jämförelse med deltagare i den yrkesinriktade delen av arbetsmarknadsutbildningen var effekterna på årsarbetsinkomsten genomgående negativa.

Albrecht *et al.* (2004) studerar Kunskapslyftets effekter på inkomstutvecklingen och sannolikheten att ha ett arbete. Studien avser deltagare med minst en termins och högst två terminers sammanhängande studier under 1997 och 1998. Effekterna skattas genom att förändringen i de deltagandes inkomster respektive sysselsättningsstatus mellan år 1994 och år 2000 jämförs med motsvarande förändring bland en grupp av individer som inte deltog. Analyserna baseras på ett slumpmässigt urval av 200 000 personer i åldrarna 25–55 år och som är födda i något av de nordiska länderna. Ingen av dessa hade treårig gymnasial utbildning i augusti 1997. Separata analyser utförs för olika studieperioder. Detta bidrar till att antalet deltagare blir litet i de olika delanalyserna. Antalet deltagare blir som störst höstterminen 1997, 225 individer. Jämförelsegruppen uppgår till 38 670 personer. Resultaten indikerar att män som deltog i Kunskapslyftet fick arbete i högre utsträckning jämfört med dem som inte deltog. Utbildningen bidrog dock inte till högre inkomst. För kvinnorna finns inga effekter på vare sig sannolikheten att få ett arbete eller på inkomsten.

1.4 Dataunderlag till föreliggande projekt

Den databas som har använts i projektets samtliga fyra studier har byggts upp vid institutionen för nationalekonomi vid Umeå universitet. Den omfattar samtliga studerande i Komvux höstterminerna 1997 t o m 1999 med tillhörande jämförelsegrupper. Den del av databasen som har använts i de fyra studierna avser höstterminen 1997.

Jämförelsegruppen arbetslösa omfattar samtliga personer som 1 september 1997 var anmälda vid arbetsförmedlingen som öppet arbetslösa.² Den andra jämförelse-

² Som arbets sökande (öppet arbetslös) har vi inkluderat AMS sökandekategorier 11 (utan arbete, kan ta arbete direkt), 12 (utan arbete, behov av vägledning) och 13 (utan arbete, väntar på beslutad åtgärd). Dessa sökandekategorier motsvarar närmast vad som avses med öppen arbetslöshet i SCB:s arbetskraftsundersökningar. Som arbetslös räknas i arbetskraftsundersökningarna en person som inte är sysselsatt men söker ett arbete och kan ta ett arbete. Från och med 1993 är kriteriet för att betraktas som arbetslös att personen ifråga ska ha sökt arbete under de senaste fyra veckorna (inklusive mätveckan).

gruppen – deltagare i arbetsmarknadsutbildning – består av dem som den 15 oktober samma år var registrerade som deltagare i denna utbildning.³

Två av delstudierna analyserar enbart gruppvisa skillnader bland komvuxstuderande och omfattar därför ej nämnda jämförelsegrupper.

Flertalet av deltagarna i kommunal vuxenutbildning är mellan 20 och 55 år. Vi har därför valt att åldersmässigt avgränsa såväl deltagare i kommunal vuxenutbildning som jämförelsegrupperna till dem som är födda åren 1942 t o m 1977.

För att kunna erhålla bl a inkomstuppgifter fordras att personerna är folkbokförda i Sverige. Detta är ytterligare ett villkor för att kunna ingå i rampopulationen hösten 1997.

Sammanfattningsvis ingår, i rampopulationen hösten 1997, personer som

1. var folkbokförda i Sverige 1997-12-31 *och*
2. var födda mellan åren 1942 och 1977 *och*
3. studerade i kommunal vuxenutbildning under höstterminen 1997 *eller* var arbetslösa 1997-09-01 *eller* deltog i arbetsmarknadsutbildning 1997-10-15.

Denna population omfattar totalt 538 004 personer.

Rapporten bygger på av SCB framtagna årliga inkomstuppgifter från inkomstregistret med tillhörande bakgrundsvariabler från registret Befolkningens utbildning, AMS och Skolverket. Inkomstuppgifterna har hämtats från SCB-register benämnda SCBTB respektive RTBSINK. I SCBTB finns uppgifter om bl a familjeförhållanden och summerade inkomster för hushållet. I RTBSINK finns mera detaljerade uppgifter för vissa delvariabler samt redovisning av skattefria transfereringar.

Från AMS har erhållits uppgifter från den s k händesdatabasen (HÄNDEL). Inskrivning vid arbetsförmedlingen/arbetsmarknadsinstitut är frivillig utom för de personer som får arbetslöshetsersättning, kontant arbetsmarknadsstöd eller som vill få sin ersättningsrätt prövad.⁴ Dessutom är inskrivning obligatorisk för personer som önskar åtnjuta någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Uppgifterna i HÄNDEL omfattar dels personuppgifter som ålder, kön, utbildning, medborgarskap, arbetshandikapp, sökt yrke, erfarenhet i yrket, rätt till arbetslöshetsstöd, dels tid i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder m m. I och med att HÄNDEL är en tidsseriedatabas kan varje individ som varit inskriven vid arbetsförmedlingen sedan augusti 1991 följas händelse för händelse.

³ *Arbetsmarknadsutbildning är en viktig del av den svenska arbetsmarknadspolitiken, den är i huvudsak yrkesinriktad och syftar till att utjämna löneskillnader och stödja de svaga grupperna. För att få delta i utbildningen ska individen ha fyllt 18 år, vara eller riskera att bli arbetslös samt inskriven vid arbetsförmedlingen. Dock behöver man inte vara berättigad till arbetslöshetsersättning.*

⁴ *Från och med den 1 januari 1998 finns en arbetslöshetsförsäkring som består av två delar; en grundförsäkring och en frivillig inkomstrelaterad försäkring. Grundförsäkringen har ersatt det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS).*

1.4.1 De olika delstudierna

De fyra uppsatserna som sammanfattas i denna rapport bygger på deltagare i Komvux höstterminen 1997, i vissa fall deltagare med UBS (studerande i Kunskapslyftet). I de uppsatser där ett förfarande med jämförelsegrupper används är dessa öppet arbetslösa i början av hösten 1997 och deltagare i arbetsmarknadsutbildning i mitten av denna höst. De fyra uppsatserna är (utan kronologisk ordning):

1. Roger Axelsson och Olle Westerlund, Kunskapslyftets effekter på årsarbetsinkomster – Nybörjare höstterminen 1997, *Arbetsrapport R2005:002*, ITPS.

Primärt studeras i vilken utsträckning deltagandet i Kunskapslyftet har påverkat årsarbetsinkomsten under perioden 1996 t o m 2002. En överslagsmässig beräkning av den samhällsekonomiska lönsamheten görs.

2. Åsa Linder, Övergång till högre utbildning bland deltagare i kommunal vuxenutbildning (Transition into Higher Education among Participants in Municipal Adult Education in Sweden), *Arbetsrapport R2004:009*, ITPS.

Syftet med denna uppsats är att analysera övergången till högre utbildning bland deltagarna i kommunal vuxenutbildning höstterminen 1997. Ett underordnat syfte är att analysera regionala aspekter för beslutet att påbörja högre utbildning. I detta sammanhang analyseras den geografiska rörligheten bland deltagarna i högre utbildning.

3. Anders Stenberg, Regionala skillnader i årliga arbetsinkomster efter avslutad gymnasial komvuxutbildning, *Arbetsrapport R2004:008*, ITPS.

Uppsatsens syfte är att analysera individers årliga arbetsinkomster efter avslutad utbildning vid Komvux. Särskild betoning läggs på regionala perspektiv och skillnader i genomsnittliga årsarbetsinkomster mellan olika regioner.

4. Åsa Bjelkeby och Johanna Åström, Vuxenutbildning och regional rörlighet i Sverige 1997–2001 – deltagare i Komvux höstterminen 1997 och jämförelsegrupper, *Arbetsrapport R2005:001*, ITPS.

Denna uppsats syfte är att analysera vilka bestämningsfaktorer som påverkar sannolikheten för migration bland deltagare i kommunal vuxenutbildning. Speciellt intresse ägnas åt att undersöka vilken inverkan deltagande i Kunskapslyftet höstterminen 1997 har haft på den geografiska rörligheten.

Fortsättningsvis följer en sammanfattning av respektive studie och en uppsummering av projektet med avslutande diskussion.

2 Kunskapslyftets effekter på årsarbetsinkomster – nybörjare höstterminen 1997

Syftet med denna studie är att fokusera på de sysselsättnings- och tillväxtpolitiska målen med Kunskapslyftet. Detta görs genom att utifrån tillgängliga registerdata studera hur bruttoarbetsinkomsten har påverkats för deltagarna i Kunskapslyftet som uppbar UBS under höstterminen 1997, som var arbetslösa under detta år och som avslutade sina studier före årsskiftet 1998/99. Anledningen till denna avgränsning är att vi främst är intresserade av att studera hur individernas inkomstförhållanden har påverkats av den genomgångna utbildningen. Eftersom det är ungefär två års eftersläpning i registeruppgifter om inkomster (i skrivande stund föreligger uppgifter avseende inkomståret 2002) skulle uppföljningsperioden efter avslutad utbildning bli alltför kort om samtliga deltagare i Kunskapslyftet med UBS höstterminen 1997 inkluderades, dvs även de som avslutade sina utbildningar efter 1998. Utfallsvariabeln bruttoarbetsinkomst har valts därför att den är närmare korrelerad med arbetets produktivitet jämfört med inkomstmått som påverkats av skatter eller transfereringar.

För att i någon mån kunna utvärdera effekterna av utbildningens påverkan på årsarbetsinkomsterna görs en jämförelse med dem som var deltagare i arbetsmarknadsutbildning i mitten av hösten 1997 och med dem som var registrerade som öppet arbetslösa vid arbetsförmedlingen i början av hösten 1997. Vi använder oss således av en sk icke-experimentell ansats för utvärdering.⁵

En anledning till att vi valt deltagare i arbetsmarknadsutbildning som jämförelsegrupp är att de som studerade inom Kunskapslyftet med UBS och de som deltog i arbetsmarknadsutbildning ur många aspekter hade likartade egenskaper, t ex när det gäller erfarenhet av arbetslöshet. För den kategori av personer som vi studerar är också kommunala vuxenutbildningsstudier och arbetsmarknadsutbildning i viss utsträckning att betrakta som substitut.⁶ Ytterligare en orsak är att nivån var densamma på det utbildningsbidrag studerande inom Komvux med UBS uppbar och som deltagarna i arbetsmarknadsutbildning erhöll. Som deltagare i arbetsmarknadsutbildning motsvarar bidragsnivån ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen. Detsamma gällde för dem som deltog i Kunskapslyftet med UBS. Att vi använder oss av arbetslösa som jämförelsegrupp motiveras främst utifrån att dessa skulle ha kunnat ha deltagit i såväl Kunskapslyftet som i arbetsmarknadsutbildning.

⁵ Den svenska utvärderingsdiskussionen sammanfattas och några statistiska metoder för utvärdering diskuteras i Axelsson & Westerlund (2004). En utförligare översikt av utvärderingsmetoder ges i Heckman et al. (1999) och Cobb-Clark & Crossley (2003).

⁶ Arbetsmarknadsutbildning ska i första hand vara yrkesinriktad och syfta direkt till arbete. Utbildningen kan också vara förberedande (allmänteoretiska och orienterande utbildningar). En femtedel av all arbetsmarknadsutbildning under 1980-talet var förberedande. Under 1990-talet har denna andel ökat och har varierat runt en tredjedel.

2.1 Urval

Antalet studerande inom den kommunala vuxenutbildningen som studerade med det särskilda utbildningsbidraget UBS uppgick höstterminen 1997 till 55 964. Av dessa deltog 48 490 personer (87 procent) i utbildning under vårterminen 1998 och av de senare deltog 27 912 (50 procent av samtliga) även under höstterminen sistnämnda år.

För att ingå i det slutliga urvalet måste (avser såväl deltagare i Kunskapslyftet som jämförelsegrupper) samtliga tre grupper först ha uppfyllt följande tre villkor:

1. Individerna var mantalsskrivna i Sverige den 31 december 2002.
2. Individerna var år 1997 i åldrarna 25–55 år (åldersvillkor för UBS).
3. Individerna har inte efter sista december 1998 bedrivit någon form av högre studier.

För deltagare i Kunskapslyftet med UBS hösten 1997 måste dessutom följande villkor vara uppfyllda:

- Under 1997 måste deltagarna vid minst ett tillfälle ha varit registrerade som arbetssökande vid arbetsförmedlingen.
- För att betraktas som deltagare måste studier ha bedrivits i mer än sju dagar under höstterminen 1997.
- Mellan åren 1999 och 2002 får inga ytterligare kommunala vuxenutbildningsstudier ha påbörjats.
- Under perioden 1997 t o m 2002 ska ingen av deltagarna ha deltagit i arbetsmarknadsutbildning.

För dem som deltog i arbetsmarknadsutbildning ska följande villkor också vara uppfyllda:

- Utbildningarna ska ha påbörjats efter den 1 maj 1997.
- De får ej ha deltagit i kommunal vuxenutbildning under åren 1997 t o m 2002.
- Individerna får inte ha påbörjat en ytterligare arbetsmarknadsutbildning innan 2003.
- Kurslängden måste ha överstigit sju dagar.

Även för dem som var arbetslösa ställdes ytterligare villkor för att ingå i urvalet.

- Inget deltagande i kommunal vuxenutbildning under perioden 1997 t o m 2002.
- Ingen arbetsmarknadsutbildning under perioden 1997 t o m 2002.

Det slutliga urvalet uppgår till 108 277 personer; studerande i Kunskapslyftet med UBS är 11 553 personer, deltagare i arbetsmarknadsutbildning uppgår till 8 055 personer och antalet arbetslösa är 88 669 personer.

2.2 Effekt på arbetsinkomsten

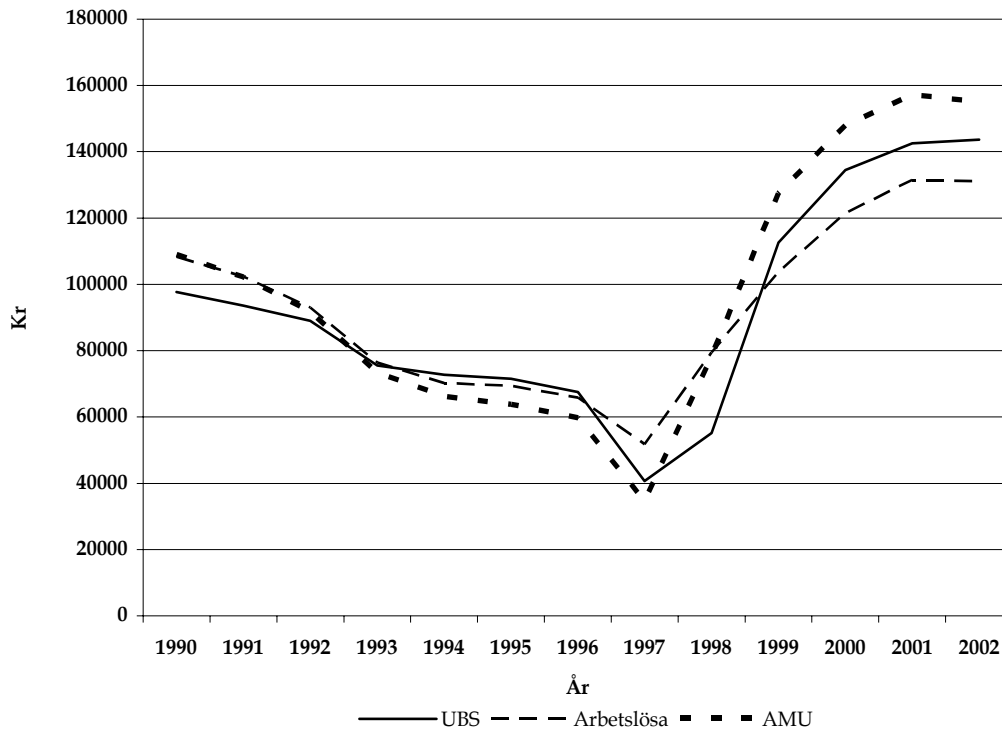
Hur blev då utvecklingen av bruttoarbetsinkomster efter utbildning? Svaret är att det beror på vem man jämför med. Sammanfattningsvis indikerar våra resultat en större ökning av bruttoarbetsinkomster för deltagarna i Kunskapslyftet jämfört med de öppet arbetslösa. Vi finner dock att deltagarna i arbetsmarknadsutbildning har haft en bättre inkomstutveckling än studerande i Kunskapslyftet. Detta gäller efter det att hänsyn tagits till skillnader i ett stort antal individuella och regionala faktorer som kan påverka bruttoarbetsinkomsten efter avslutad utbildning. Utvecklingen av den genomsnittliga bruttoårsarbetsinkomsten för de tre grupperna visas i Figur 2.

Av figuren framgår en relativt likartad trend för bruttoarbetsinkomsterna fram till 1996 för samtliga tre grupper. Utbildningarna pågick under höstterminen 1997 och den genomsnittliga årsarbetsinkomsten faller då kraftigare för de två grupper som deltar i utbildning jämfört med dem som kvarstod i öppen arbetslöshet den första september 1997. Detta beror förmodligen på att de senare sökte arbete mera intensivt vilket borde ha resulterat i relativt sett större övergång i sysselsättning under hösten 1997 jämfört med de två grupperna av studerande.

Under perioden efter avslutad utbildning (senast den 31/12 1998), växer inkomsterna snabbare för deltagare i arbetsmarknadsutbildning och studerande i Kunskapslyftet jämfört med gruppen arbetslösa. Den förmånligaste inkomstutvecklingen har deltagare i arbetsmarknadsutbildning, därefter följer deltagare i Kunskapslyftet och den sämsta inkomstutvecklingen hade de arbetslösa som inte deltog i utbildning.⁷

⁷ Figuren visar inte inkomstutvecklingen för samtliga deltagare i Kunskapslyftet. Vi har dock i särskilda analyser funnit att den är tämligen likartad med den som gäller för det urval som ingår i vår analys (UBS i figur 2).

Figur 2 Real bruttoarbetsinkomst 1990–2002 i 1997 års priser, deltagare i Kunskapslyftet, deltagare i arbetsmarknadsutbildning och individer i öppen arbetslöshet hösten 1997.

De gruppvisa skillnaderna i bruttoarbetsinkomsterna mellan 1999 och 2002 som redovisas i Figur 2 kan självfallet bero på andra faktorer än genomgången utbildning och grupperna kan skilja sig åt i flera avseenden som har betydelse för inkomstutvecklingen. Vi har använt oss av två olika metoder för att ”isolera” effekten av utbildning på den reala bruttoarbetsinkomsten från effekter av andra potentiella förklaringsfaktorer.

Den ena metoden innebär att vi försöker förklara inkomstförändringen som inträffar mellan inkomståren 1996 (före utbildning) och 2002 (efter utbildning). I den statistiska analysen tar vi hänsyn till följande förklaringsfaktorer till den observerade inkomstförändringen:

- grupptillhörighet (deltagare i Kunskapslyftet, deltagare i arbetsmarknadsutbildning eller arbetslös)
- kön
- förekomst av barn
- ålder
- utbildning
- förekomst av arbetshandikapp
- medborgarskap
- tid som arbetslös under 1995 och 1996

- om individen varit sysselsatt och i så fall i vilken sektor
- sysselsättningstillväxt i det län man bodde vid studiernas början
- i vilket region (riksområde) man bodde vid studiernas början.

Denna metod kallas ibland för ”conditional difference-in-difference” därför att man studerar inkomstskillnad mellan grupper och mellan två tidpunkter (difference-in-difference) samtidigt som man tar hänsyn till ett antal andra möjliga förklaringsfaktorer till observerade skillnader i inkomstutveckling mellan de grupper som jämförs.

Den andra metoden går ut på att vi till varje deltagare i Kunskapslyftet försöker finna ett antal jämförbara individer i jämförelsegrupperna. Sedan jämförs inkomstutvecklingen (1996 till 2002) mellan deltagarna i Kunskapslyftet och de ”jämförbara” individerna i jämförelsegruppen. Metoden att finna jämförbara individer kallas matchning och vi kombinerar den med ”difference-in-difference” genom att vi studerar gruppvisa skillnader i inkomstdifferens före och efter utbildning. Matchningen av jämförbara individer har skett med hjälp av samma variabler som angetts ovan (med undantag för grupptillhörighet).

I Tabell 1 sammanfattas den skattade effekten av studier inom Kunskapslyftet på utvecklingen av bruttoarbetsinkomsten mellan inkomståren 1996 och 2002. De skattade effekterna är uttryckta i kronor och fastprisberäknade i 2000 års penningvärde.

Av den första raden med resultat i Tabell 1 framgår att den skattade effekten av studier inom Kunskapslyftet jämfört med arbetsmarknadsutbildning var negativ. I genomsnitt hade deltagarna i Kunskapslyftet cirka 7 500 kronor lägre inkomstökning jämfört med deltagarna i arbetsmarknadsutbildning. Denna skillnad verkar vara större vid längre kurser och den är inte statistiskt signifikant skild ifrån noll när det gäller kortare kurser med kurslängder upp till 150 dagar. Den skattade effekten på årsarbetsinkomsten av att studera inom Kunskapslyftet jämfört med alternativet öppen arbetslöshet är positiv och ligger runt tio tusen kronor oavsett kurslängd. Den tredje raden med resultat i Tabell 1 anger den skattade effekten av arbetsmarknadsutbildning jämfört med öppen arbetslöshet och indikerar positiva effekter på bruttoarbetsinkomsten upp till storleksordningen 25 000–35 000 kronor för kurslängder över 150 dagar.

Tabell 1 Skattade effekter av studier på bruttoårsarbetsinkomst.

Skattad effekt av deltagande i utbildning	Samtliga	Uppdelning efter kurslängd		
		Upp till 150 dagar	Mellan 151 och 300 dagar	Mer än 300 dagar
Kunskapslyftet jämfört med arbetsmarknadsutbildning	-7 570 ***	862	-14 237 ***	-20 127 ***
Kunskapslyftet jämfört med öppen arbetslöshet	10 450 ***	9 330 ***	9 221 ***	10 756 ***
Arbetsmarknadsutbildning jämfört med öppen arbetslöshet	20 609 ***	9 491 ***	25 632 ***	35 417 ***

Anm: * signifikant på tioprocentnivån, ** femprocentnivån, *** enprocentnivån.

Det förtjänar att påpekas att vi inte haft möjlighet att särskilja individer som avbrutit kurserna i förtid, vilket betyder att resultaten avser påbörjad utbildning. Detta har med stor sannolikhet störst relevans för resultaten gällande de kortare kurserna (den andra resultatkolonnen från vänster i Tabell 1).

Resultaten av att använda den alternativa skattningsmetoden, som nämnts tidigare en kombination av matchning och difference-in-difference ansatsen, redovisas i Tabell 2. Resultaten av den alternativa skattningsmetoden bekräftar att deltagare i arbetsmarknadsutbildningen hade något bättre inkomstutvecklingen jämfört med deltagare i Kunskapslyftet och att de senare i sin tur hade bättre inkomstutveckling jämfört med de öppna arbetslösa. Storleken på de skattade inkomstskillnaderna varierar något i jämförelse med motsvarande resultat i Tabell 1, men i stora drag lämnar resultaten av de båda skattningsmetoderna ungefär samma budskap.

Tabell 2 Skattade effekter på bruttoarbetsinkomst, alternativ skattningsmetod.

	Samtliga	Uppdelning efter kurslängd		
		Upp till 150 dagar	Mellan 151 och 300 dagar	Mer än 300 dagar
Kunskapslyftet jämfört med arbetsmarknadsutbildning	-4 999 **	-3 776 **	-13 779 **	-14 963 **
Kunskapslyftet jämfört med öppen arbetslöshet	12 600 **	799	9 657 **	21 469 **

Anm: ** signifikant på femprocentnivån eller bättre.

I denna studie redovisas också förenklade överslagsberäkningar av den samhälls-ekonomiska lönsamheten av utbildning. Beräkningarna vilar på vissa givna förutsättningar och de har utförts på grundval av de skattade inkomstskillnaderna efter utbildning och på kompletterande beräkningar angående vilken arbetsinkomst deltagarna i arbetsmarknadsutbildning och Kunskapslyftet skulle ha haft i det hypotetiska fallet att de ej skulle ha studerat utan varit öppet arbetslös den första september 1997. Beräkningarna indikerar att båda utbildningarna varit lönsamma och att arbetsmarknadsutbildningen visade högst lönsamhet. Beräkningarna vilar dock på ganska stränga antaganden, t ex om bestående framtida inkomstskillnader fram till beräknad pensionering från arbetskraften. Resultaten av dessa beräkningar bör därför tolkas med stor försiktighet.

Sammanfattningsvis indikerar våra analyser att deltagare i arbetsmarknadsutbildning hade en bättre inkomstutveckling jämfört med studerande inom Kunskapslyftet som studerade med det särskilda utbildningsbidraget UBS. Detta förhållande verkar främst gälla utbildningar med längre kurstid.

När det gäller jämförelsen med öppet arbetslösa pekar resultaten genomgående på att de studerande inom Kunskapslyftet hade en relativt sett bättre inkomstutveckling.

Skillnaderna i bruttoinkomstutveckling mellan deltagare i Kunskapslyftet och deltagare i arbetsmarknadsutbildning varierar mellan olika grupper av studerande. Större skillnad till arbetsmarknadsutbildningens fördel indikeras för personer med utomnordiskt medborgarskap. Ingen statistiskt signifikant skillnad indikeras för de något äldre (åldersgruppen 40–55 år).

En grov överslagskalkyl över den samhällsekonomiska lönsamheten indikerar relativt sett högre lönsamhet av arbetsmarknadsutbildning jämfört med Kunskapslyftet. Båda utbildningarna verkar dock vara lönsamma i förhållande till jämförelsealternativet öppen arbetslöshet enligt dessa uppskattningar.

Vi vill poängtera att i analysen ingår enbart studerande i Kunskapslyftet som hade UBS och dessutom ingår inte individer som fortsatte att utbilda sig efter 1998, däribland individer som övergått till utbildning på postgymnasial nivå. Andelen som bedrev någon form av studier år 2002 var högre bland deltagare i Kunskapslyftet med UBS (17 procent) jämfört med 11 procent bland deltagare i arbetsmarknadsutbildning och bland öppet arbetslösa. Detta gör tillsammans med ett antal osäkerhetsfaktorer att de samhällsekonomiska bedömningarna måste tolkas med försiktighet. En mera heltäckande studie av inkomster efter utbildning och samhällsekonomiska lönsamhet kan göras först när ytterligare inkomstdata avseende något eller några inkomstår efter avslutad utbildning finns tillgängliga.

3 Övergång till högre utbildning bland deltagare i kommunal vuxenutbildning

(Transition into Higher Education among Participants in Municipal Adult Education in Sweden)

Syftet med uppsatsen är att analysera övergången till högre utbildning bland deltagare i Komvux höstterminen 1997. Studien avser en uppföljningsperiod som omfattar höstterminen 1998 till höstterminen 2001. Ett underordnat syfte är att studera hur individuella attribut och regionala förhållanden påverkar flyttningar bland komvuxstuderande som övergår till högre utbildning.

Populationen i undersökningen består av deltagare i den kommunala vuxenutbildningen höstterminen 1997, vilket också var den första terminen med Kuns-kapslyftet. Den slutgiltiga undersökningspopulationen för skattning av övergång till högre utbildning består av 216 680 individer. I analysen av migration i samband med beslutet att övergå till högre utbildning består populationen av de individer som under perioden höstterminen 1998 – höstterminen 2001 deltog i högre utbildning efter deltagande i komvuxstudier höstterminen 1997, 51 550 individer. I uppsatsen redovisas skattningar av sannolikhetsmodeller där övergången till högre utbildning och utflyttning över kommungräns antas påverkas av egenskaper hos individerna och av regionala förhållanden.

Några av de mest centrala resultaten i denna studie kan sammanfattas enligt följande:

- Individer som studerade inom Kuns-kapslyftet med det särskilda utbildningsbidraget UBS hade högre sannolikhet att övergå till utbildning på högskole- eller universitetsnivå jämfört med övriga studerande inom kommunal vuxenutbildning.
- Sannolikheten att övergå till högre utbildning visar sig vara relativt högre bland kvinnor än män.
- Regionala arbetsmarknadsvillkor påverkar generellt övergången från Komvux till högre utbildning. Högre regional arbetslöshet och lägre sysselsättningstillväxt ökar sannolikheten för övergång till högre utbildning. Efter att ha kontrollerat för regionala arbetsmarknadsvillkor och andra förklarande variabler har emellertid individer som bor i kommuner inom mål 1-området en relativt mindre sannolikhet att fortsätta sina studier på en högre nivå.

När det gäller individuella egenskaper indikeras vidare ett relativt lägre deltagande i högre utbildning bland äldre individer, individer med högre inkomst innan utbildning (1996) och bland personer med fler barn. Andra individuella attribut som har en negativ effekt på sannolikheten för deltagande är utländsk bakgrund och antalet dagar i arbetslöshet under 1996.

Vidare tyder resultaten på att individer boende i kommuner med större befolkning har en högre övergångsfrekvens från kommunal vuxenutbildning till högre utbildning. Denna effekt kan vara ickelinjär eftersom resultaten också indikerar relativt

sett lägre deltagande i högre utbildning i storstäderna; Stockholm, Göteborg och Malmö. Förutom detta har individer som bor i kommuner med en större andel högutbildade en högre övergångsfrekvens till utbildning inom högskolor och universitet.

I utvärderingen av migrationsbeteendet bland deltagare i högre utbildning finns det också indikationer för att beslutet att flytta över kommungräns påverkas av regionala arbetsmarknadsvillkor. I stort visar resultaten en lägre sannolikhet för flyttning vid god regional sysselsättningstillväxt. Emellertid visar det sig att arbetslöshetsnivån i boendekommunen är negativt korrelerad med migration.

Individer som bor i kommuner med lägre andel högutbildade eller mindre befolkningsstorlek har högre sannolikhet att flytta. Detta är också fallet för regioner med lägre sysselsättningstillväxt. Resultaten pekar också på att individer boende i mål 1-regioner har en högre sannolikhet för flyttning även efter det att hänsyn tagits till skillnader i regionala arbetsmarknadsförhållanden och övriga förklarande variabler som ingår i modellen. Detta sammantaget med indikationen att individer med högre utbildning före Komvux och de med färre arbetslöshetsdagar under 1996 i högre utsträckning flyttar kan antyda en utarmning av humankapital i redan utsatta regioner. En viktig reservation kan dock göras om detta, dessa individer kan ha inneboende egenskaper som gör att de går vidare till högre utbildning i högre utsträckning, och/eller har en högre sannolikhet att flytta jämfört med andra även om de ej skulle ha deltagit i kommunal vuxenutbildning.

4 Regionala skillnader i årliga arbetsinkomster efter avslutad gymnasial komvuxutbildning

Syftet med denna studie är att analysera effekterna av gymnasial vuxenutbildning vid Komvux på individers årliga arbetsinkomster med fokus i första hand på regionala skillnader. Studien handlar om jämförelser av förändringen i arbetsinkomster efter komvuxstudier *mellan länen* och uttalar sig inte om Komvux generellt har haft en positiv eller negativ effekt. Arbetsinkomsten inkluderar bruttolön och semesterersättning men inte beskattningsbara transfereringar som a-kassa. De individer som ingår i studien påbörjade gymnasiala komvuxstudier höstterminen 1997 och avslutade dessa senast vårterminen 1999.

I syfte att göra studien enklare att tolka exkluderas alla individer som varit inskrivna i Komvux under de tre terminer som föregick hösten 1997. Deltagarna kan då mer trovärdigt betraktas som "likvärdiga nybörjare" vid Komvux. Eftersom arbetsinkomsten år 2000 är utfallsvariabel utesluts också de som deltagit i någon form av utbildning exempelvis Komvux eller högskolestudier under år 2000. Det återstår då 44 893 individer.

Deskriptiva data visar att genomsnittet av den årliga arbetsinkomsten i urvalet ökade med 80 procent från 1996 till 2000. Den stora ökningen hänger samman med att en stor andel förbättrade sig från en relativt svag position på arbetsmarknaden samt att sysselsättningen ökade generellt mellan 1996 och 2000. Eftersom urvalet inte är slumpmässigt är det inte jämförbart med riksgenomsnittet (som ökade med 21 procent under motsvarande period). Andelen nollinkomsttagare minskade med drygt 40 procent och bland individer med en arbetsinkomst på mindre än 50 000 kronor år 1996 var höjningen hela 888 procent. I den övriga delen av urvalet var ökningen mer "rimliga" 15 procent. Den redan nämnda förlängningen av UBS, avseende läsåret 1998–99, tycks ha haft den fullt naturliga effekten att gruppen i Kunskapslyftet förlängt sina studier mer än övriga; 45 procent bland dem gick vidare med studier även höstterminen 1998 jämfört med 23 procent för de i reguljär Komvux.

Noterbart är att cirka två tredjedelar av urvalet består av kvinnor. För den som vill uppmuntra kvinnors arbetskraftsdeltagande kan tillgängligheten till Komvux vara ett särskilt viktigt verktyg. Emellertid skiljer sig inkomstutvecklingen åt mellan männen och kvinnorna i urvalet. Innan programmet var arbetsinkomsterna relativt lika, 73 800 kronor för männen och 69 200 kronor för kvinnorna. Dock är skillnaden stor år 2000 då genomsnittet är 145 800 kronor för männen respektive 116 500 kronor för kvinnorna.

I Tabell 3 redovisas den genomsnittliga arbetsinkomsten i urvalet länsvis. Länen är rangordnade efter den genomsnittliga arbetsinkomsten år 2000 (fet stil). Komvuxstuderande i Stockholms län har de högsta arbetsinkomsterna och följs av län i Syd- och Mellansverige. I botten återfinns Värmlands och Gotlands län. Man skulle också kunna rangordna länen i Tabell 3 efter *förändringen* i absoluta tal eller i procent 1996–2000. Den övre halvan förblir då relativt intakt med undantag för vissa

omkastningar. Blekinge län uppvisar den största förändringen i såväl absoluta tal som procentuellt medan Värmlands län har den minsta förändringen i absoluta tal. De lägsta procentuella förändringarna uppvisar Jämtlands, Värmlands och Norrbottens län.

Ett alternativ till uppdelningen på länsnivå är att använda sig av s k Lokala Arbetsmarknader (LA). LA-regionerna är framtagna av SCB och baserar sig på 1998 års pendlingsstatistik där antalet LA-regioner uppgår till 100. Stockholm inkluderar även Uppsala och representerar drygt en fjärdedel av antalet förvärvsarbetande i Sverige. Där återfinns å andra sidan också LA-regioner med stor yta och liten befolkning, som Sorsele och Dorotea.

Tabell 3 Länsvisa genomsnittliga arbetsinkomster år 2000 samt förändringar, absolut och procentuellt, mellan åren 1996 och 2000.

	Inkomst 2000	Förändring 1996–2000	Förändring i procent
Hela urvalet	127 349	56 453	79,6
Stockholm	142 586	64 970	83,7
Jönköping	139 548	63 156	82,7
Uppsala	133 815	65 043	94,6
Örebro	133 024	61 015	84,7
Västra Götaland	129 245	55 965	76,4
Kronoberg	129 186	51 258	65,8
Västmanland	128 727	65 025	102,1
Blekinge	127 328	65 418	105,7
Östergötland	125 902	60 578	92,7
Västerbotten	125 049	47 654	61,6
Norrbotten	122 588	44 990	58,0
Jämtland	122 319	44 572	57,3
Södermanland	122 136	60 065	96,8
Halland	122 006	50 024	69,5
Västernorrland	121 540	51 445	73,4
Gävleborg	120 792	55 003	83,6
Kalmar	119 235	54 471	84,1
Dalarna	117 608	49 308	72,2
Skåne	117 192	53 523	84,1
Värmland	110 631	40 558	57,9
Gotland	107 558	43 417	67,7

I en tabell där LA-regionerna placeras i rangordning utifrån de genomsnittliga arbetsinkomsterna i urvalet år 2000 (se delrapportens Appendix) kan man konstatera att de stora regionerna som representeras av mer än tusen individer i urvalet, inte har uppenbart högre placeringar än övriga. Anmärkningsvärt är också att samtliga nio LA-regioner i Värmland återfinns långt ner i tabellen, den högst placerade på 65:e plats.

För att försöka förklara inkomsterna som redovisas i Tabell 3 skattas en modell där individernas inkomster efter utbildning antas bero på individernas egenskaper och regionala/lokala attribut. Estimationer med minstakvadratmetoden som inkluderar länsvisa fixa effekter,⁸ visar bättre utfall än referensgruppen (Kronobergs län) för framför allt Stockholms och Jönköpings län. Värmlands län har konsekvent ett sämre utfall. Även regioner som betraktas som EU:s målområde 1 har sämre utfall än övriga regioner. Mål 1-regionerna ingår i EU:s regionalpolitiska program som bl a handlar om att motverka utflyttning och stimulera tillväxten.⁹ Kommunala karaktäristika verkar endast i mindre grad förklara inkomstutvecklingen vilket förmodligen beror på att länsvisa fixa effekter används i skattningarna. Resultaten ska tolkas som en jämförelse av förändringen i arbetsinkomster efter komvuxstudier *mellan länen*. Man kan inte uttala sig om huruvida Komvux generellt haft en positiv eller negativ effekt på den årliga arbetsinkomsten.

Det bör nämnas att valet av referensgrupp, d v s här ett län som används som utgångspunkt för jämförelse med andra län, har en viss betydelse för resultaten; dock inte för den inbördes rangordningen i utfall mellan länen. Om man exempelvis använder Stockholm som referensgrupp kommer det att resultera i många negativa koefficienter.¹⁰ De huvudsakliga resultaten, för Stockholm, Jönköping och Värmland är i stort okänsliga för val av referensgrupp.

Denna studie berör inkomstutveckling på kort sikt, dvs enbart inkomstsidan av en samhällsekonomisk kalkyl. En uppföljning som avser en längre tidsperiod efter avslutade studier och som kan beakta regionala variationer i kostnader för utbildning skulle kunna bidra med ytterligare information om vad som är en rimlig fördelning av vuxenutbildningsinsatser. En fråga som infinner sig är om satsningar på vuxenutbildning bör fördelas till regioner med mindre gynnsam inkomstutveckling, d v s som en tillväxtpolitisk åtgärd, eller till regioner där utvecklingen i arbetsinkomst kan förväntas bli bättre? Oavsett hur man besvarar en sådan fråga är de regionala skillnaderna i arbetsinkomster som här redovisats en del av beslutsunderlaget, som givetvis bör inkludera en rad andra ekonomiska och icke-ekonomiska aspekter.

⁸ Med fixa effekter menas i detta fall att vi inför variabler som fångar upp länsvisa skillnader i inkomster som inte förklaras av övriga variabler som ingår i modellen.

⁹ Mål 1-regionerna inkluderar kommunerna Torsby, Vansbro, Orsa, Älvdalen, Mora, Ljusdal samt länen Västernorrland, Jämtland och norrut.

¹⁰ Valet av Kronobergs län som referensgrupp är baserat på medelvärdet i feltermerna från regressionser där de länsvisa fixa effekterna utelämnats.

5 Vuxenutbildning och regional rörlighet i Sverige 1997–2001 – deltagare i Komvux höstterminen 1997 och jämförelsegrupper

Syftet med denna studie är att analysera vad som påverkar sannolikheten för migration över länsgräns mellan 1997 och 2001 bland deltagare i Komvux höstterminen 1997. För att kunna urskilja vilken effekt vuxenutbildning, i synnerhet Kunskapslyftet, har på den geografiska rörligheten används jämförelsegrupper, dessa innefattar personer som antingen var öppet arbetslösa eller deltog i arbetsmarknadsutbildning¹¹ (AMU) hösten 1997. Särskild vikt läggs vid hur olika regionala förhållanden påverkar migrationsmönstret.

Humankapitalteorin är en av de mest centrala inom arbetsmarknadsekonomin. Den syftar till att förklara individens beslut att investera i sin egen utveckling exempelvis genom utbildning, migration och hälsa. Gemensamt för dessa investeringar är att de förbättrar individens färdigheter, kunskaper och välbefinnande och därigenom ökas lönen. När det gäller investering i migration förbättras lönen genom ökad avkastning på individens färdigheter och kunskaper. Löneskillnader mellan regioner kommer därmed att ge individer incitament att flytta till regioner med högre lönenivå. Detta medför i allmänhet ekonomiska vinster för både flyttaren och samhället. Vinsterna kan bestå av ökad produktivitet och ökad sysselsättningsgrad. Flyttningar mellan regioner kommer följaktligen att leda till en mer effektiv resursallokering och regional löneutjämning.

Att det enbart är lönerna som styr migrationens riktning ger kanske inte en helt korrekt bild av verkligheten där fullständig konkurrens är sällsynt. Ett mer tänkbart scenario är att migrationen bestäms av möjligheterna att få arbete vid given reallön, detta på grund av att lönerna på kort sikt kan antas vara trögrörliga. Stora regionala skillnader i näringslivsstruktur kan påverka migrationen genom att regioner som kännetecknas av branscher i nedgång samtidigt riskerar hög utflyttning. Utflyttningen medför att efterfrågan på konsumtionsvaror förändras vilket i sin tur påverkar företagets expansionsmöjligheter. Tidigare svenska studier har visat att en ökning av arbetslösheten och en minskning av antalet lediga platser i en region för med sig ökad utflyttning.

I Tabell 4 nedan åskådliggörs flyttningsfrekvenser efter grupptillhörighet. Av samtliga individer i studien flyttade totalt 10,4 procent över länsgräns mellan åren 1997 och 2001. Det var en marginellt större andel av dem som studerat i Komvux som flyttade, nämligen 10,5 procent. Av de personer som uppbar UBS flyttade 6,0 procent och av de i arbetsmarknadsutbildning 9,5 procent.

¹¹ Arbetsmarknadsutbildning är en viktig del av den svenska arbetsmarknadspolitik, den är yrkesinriktad och syftar till att utjämna löneskillnader och stödja de svaga grupperna. För att få delta i utbildningen ska individen ha fyllt 18 år, vara eller riskera att bli arbetslös samt inskriven vid arbetsförmedlingen. Se bl a Harkman m fl. (1999).

Tabell 4 Flyttningsfrekvens efter grupptillhörighet.

Grupp	Antal	Antal flyttare	Andel flyttare (%)
Komvux	213 128	22 280	10,5
därav UBS	55 214	3 323	6,0
AMU	31 031	2 946	9,5
Arbetslösa	272 850	28 502	10,4
Totalt	517 009	53 728	10,4

De arbetslösa var också tämligen rörliga, 10,4 procent av dem flyttade under perioden. Detta skulle kunna indikera att deltagare i Kunskapslyftet som uppbar UBS var mindre rörliga än övriga grupper i undersökningen.

För att isolera effekten av ett deltagande i Kunskapslyftet måste även hänsyn tas till en rad andra egenskaper som kan tänkas påverka flyttningsbeslutet. Med hjälp av statistisk metod kan sannolikheten att en viss individ flyttar estimeras utifrån ett antal individuella och regionala attribut. Nedan följer en översikt över de viktigaste resultaten från den statistiska analysen.

- De personer som gick Komvux hade lägre sannolikhet för migration än de arbetslösa men en högre sannolikhet för migration än deltagare i AMU.
- De som deltog i Kunskapslyftet med UBS, uppvisade lägst sannolikhet för flyttning av alla grupper i studien.
- Låg regional sysselsättningstillväxt hade, enligt förväntan, positiv inverkan på individens beslut om flyttning skulle ske eller ej.
- Låg medelinkomst i länet påverkade sannolikheten för migration positivt.

Studien visar att det finns starka indikationer på att en av de primära målgrupperna för Kunskapslyftet var minst benägen till geografisk rörlighet. En möjlig förklaring till att personer med UBS uppvisar låg geografisk rörlighet kan bero på att många i ett tidigare skede var sysselsatta i den offentliga sektorn och återvände dit efter avslutade studier. Resultaten i studien ger dessutom stöd för att den regionala arbetsmarknadssituationen påverkar utflyttningen.

Slutsatser

Det läggs ner betydande resurser för att bedriva kommunal vuxenutbildning i Sverige. Målen för utbildningen är både icke-ekonomiska och ekonomiska. Utan att överbetona de ekonomiska målens betydelse kan man konstatera att det finns allt för liten kunskap om de ekonomiska effekterna. I denna rapport har vi kortfattat återgett resultat av tidigare studier och sammanställt resultat inom ramen för detta projekt.

De viktigaste resultaten i projektets fyra delstudier av kommunal vuxenutbildning är i korthet följande:

1. När det gäller utbildningens effekter på bruttoarbetsinkomster efter avslutad utbildning finner vi att deltagare i Kunskapslyftet som var arbetslösa och studerade med det särskilda utbildningsbidraget hade en relativt sett gynnsammare inkomstutveckling än jämförelsegruppen öppet arbetslösa. Vi finner dock en ännu bättre inkomstutveckling för deltagare i arbetsmarknadsutbildning.

Ur tillväxtpunkt är effekterna på bruttoinkomster av centralt intresse eftersom bruttoarbetsinkomsten är nära relaterad till arbetskraftens produktivitet. Samhällsekonomiska överslagsberäkningar indikerar att båda utbildningsalternativen är samhällsekonomiskt lönsamma jämfört med öppen arbetslöshet. Beräkningarna vilar dock på starka antaganden och bör tolkas med stor försiktighet.

2. Övergång till högre utbildning var högre bland deltagare i Kunskapslyftet med särskilt utbildningsbidrag (UBS) jämfört med övriga deltagare i kommunal vuxenutbildning när hänsyn tas till regionala arbetsmarknadsförhållanden och andra bakgrundsfaktorer. Kvinnliga studerande inom kommunal vuxenutbildning hade en relativt sett högre sannolikhet för att övergå till högskole- eller universitetsutbildning jämfört med män. Övergångssannolikheten påverkas också av regionala attribut. Den är bland annat negativt korrelerad med regional sysselsättningsstillväxt och positivt korrelerad med regional arbetslöshet.

Det senare behöver dock inte nödvändigtvis tyda på negativa samhällsekonomiska effekter i form av inlåsning av arbetskraft. En kärvare arbetsmarknadssituation gör att alternativkostnaden för utbildning blir lägre och det kan vara rationellt att investera i utbildning när alternativet är arbetslöshet. Resultaten visar också att övergången till högre studier var högre bland deltagare i Kunskapslyftet med det särskilda utbildningsbidraget.

3. Det finns betydande regionala skillnader när det gäller deltagarnas inkomster efter utbildning. Inkomsterna ökade relativt sett mer för studerande i Stockholms och Jönköpings län jämfört med övriga län. Arbetsinkomsterna för studerande bosatta i Värmlands län utvecklades däremot sämre än riksnittet. De länsvisa skillnaderna är inte obetydliga och kan överstiga 20 procent av genomsnittsinkomsten. Studerande boende i EU:s målområde

1-regioner, i huvudsak skogslänen, hade också en generellt sett sämre utveckling än övriga studerande inom vuxenutbildningen.

Detta bör kanske beaktas vid den regionala fördelningen av resurser till vuxenutbildningen. I likhet med utbildningsåtgärder inom arbetsmarknadspolitiken kan kommunal vuxenutbildning stimulera rörligheten i arbetskraften och bidra till en gynnsam utveckling av samhällets totala produktion. Men det kan också finnas risker för inlåsnings effekter av arbetskraft, t ex regional inlåsnings i det fall deltagande i utbildning sker primärt i syfte att undvika flyttning.

4. När det gäller geografisk rörlighet finner vi lägre sannolikhet för flyttning bland deltagare i kommunal vuxenutbildning och deltagare i arbetsmarknadsutbildning jämfört med personer i öppen arbetslöshet. Detta gäller även deltagare i Komvux som deltog i Kunskapslyftet och studerade med det särskilda utbildningsbidraget UBS. Jämfört med deltagare i arbetsmarknadsutbildning hade dock studerande inom Komvux högre sannolikhet för flyttning. Dock gäller detta inte personer som uppbar UBS, vilka hade lägre sannolikhet för flyttning i jämförelse med deltagare i arbetsmarknadsutbildning.

Resultaten indikerar att regionala arbetsmarknadsförhållanden påverkar flyttningarna på ett ur ekonomiskt perspektiv effektivt sätt. Lägre sysselsättningstillväxt och lägre inkomster leder till större utflyttning. Vidare tyder denna delstudie på att ifall det föreligger regionala inlåsnings effekter av arbetskraft, så är de relativt sett mindre när det gäller kommunal vuxenutbildning jämfört med arbetsmarknadsutbildning. Sannolikheten för flyttning var dock störst bland de öppet arbetslösa.

Givet det stora intresset för livslångt lärande med tillhörande förhoppningar om positiva ekonomiska effekter, de stora resurser som investeras och den ringa mängden av ekonomiska utvärderingar, ser vi ett stort behov av ytterligare studier.

Vid utvärdering av effekter på inkomster efter kommunal vuxenutbildning (*delstudie 1*) ingår inte de personer som övergick till högre utbildning. En relativt stor del av studerande inom Kunskapslyftet fortsatte att studera vid högskola eller universitet. En uppföljning av dessa personers inkomster efter avslutad utbildning är nödvändig innan man kan dra säkrare slutsatser om de samhällsekonomiska effekterna.

De flesta tidigare studier avser relativt korta uppföljningsperioder efter avslutad utbildning. Effekterna kan vara långsiktiga och ytterligare utvärdering avseende en längre uppföljningsperiod bör genomföras under de närmaste åren.

Vissa resultat tyder på olika effekter av utbildning för olika grupper av deltagare i kommunal vuxenutbildning. Detta bör undersökas närmare, t ex vad avser effekterna på inkomster och arbetslöshet bland invandrare, långtidsarbetslösa och de äldre i arbetskraften.

Litteraturförteckning

- Albrecht, J., van den Berg, G. J. och Vroman, S. (2004), The Knowledge Lift: The Swedish Adult Education Program that Aimed to Eliminate Low Worker Skill Levels, *IFAU Working Paper*, 2004:17, Uppsala.
- Alm Stenflo, G. (2000), Inkomst- och sysselsättningseffekter av kommunal vuxenutbildning, *Temarapport 2000:1 från prognosinstitutet*, Statistiska centralbyrån, Stockholm.
- Axelsson, R. och Westerlund, O. (2004), Kunskapslyftets privatekonomiska effekter – Nybörjare höstterminen 1997, *Umeå Economic Studies* nr. 630. Institutionen för nationalekonomi, Umeå universitet.
- Calmfors, L., Forslund, A. och Hemström, M. (2002), Does Active Labour Market Policy Works? Lessons from the Swedish Experiences, *IFAU Working Paper*, 2002:4, Uppsala.
- Cobb-Clark, D. A. och Crossley, T. (2003), Econometrics for Evaluations: An Introduction to Recent Developments, *The Economic Record*, vol. 79, nr. 247, 491-511.
- Ekström, E. (2003), Earnings Effects of Adult Secondary Education in Sweden. I Ekström, E., *Essays on Inequality and Education*, Economic Studies 76, nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, doktorsavhandling, s. 135-166.
- Harkman, A., Johansson, A. och Okeke, S. (1999), Åtgärdsundersökning 1998, *Rapport från utredningsenheten* 1999:1, AMS.
- Heckman, J., LaLonde, R. och Smith, J. (1999). 'The economics and econometrics of active labour market programs', ingår i Ashenfelter, O. and Card, D. (eds) *Handbook of Labour Economic*, Volume 3A, C. 31.
- Löfgren, A-K. (1997), *För vem lönar sig utbildning?* En delrapport från LO-projektet Ökad Sysselsättning, ÖS.
- SOU 1998:51, *Vuxenutbildning och livslångt lärande – Situationen inför och under första året med Kunskapslyftet*, Utbildningsdepartementet, Stockholm.
- SOU 2000:28, *Kunskapsbygget 2000 – Det livslånga lärandet*, Utbildningsdepartementet, Stockholm.
- Stenberg, A. (2002), Short Run Effects on Wage Earnings of the Adult Education Initiative in Sweden. *Umeå Economic Studies* nr. 593, reviderad april 2003, Institutionen för nationalekonomi, Umeå universitet.
- Stenberg, A. (2003), The Adult Education Initiative in Sweden – Second Year Effects on Wage Earnings and the Influence on Branch Mobility. *Umeå Economic Studies* nr. 608, Institutionen för nationalekonomi, Umeå universitet.

Stenberg, A. och Westerlund, O. (2004), Does Comprehensive Education Work for the Long-term Unemployed?, *Umeå Economic Studies*, nr. 641. Institutionen för nationalekonomi, Umeå universitet.

ITPS, Institutet för tillväxtpolitiska studier, är en statlig myndighet med uppdraget att bidra till en klokare tillväxtpolitik i Sverige. ITPS förser främst Regeringskansliet, riksdagens ledamöter samt andra statliga myndigheter med underlag i form av statistik, utvärderingar och analyser inom näringspolitikens och den regionala utvecklingspolitikens områden.

En klok tillväxtpolitik grundar sig på:

- Statistik och analyser av näringslivets struktur och dynamik
– för att få en aktuell och relevant bild av hot och möjligheter.
- Utvärderingar av resultat och effekter av politiska åtgärder och program
– för att lära av genomförda insatser.
- Omvärldsanalyser för att blicka utåt och framåt
– vilka är framtidens frågor på den svenska tillväxtpolitikens agenda?

Att förmedla detta underlag är ITPS uppgift.